

سنجش نیازهای اطلاعاتی محققان وزارت جهاد کشاورزی

جواد بشیری^۱

چکیده: این پژوهش به روش پیمایشی و با هدف بررسی و شناخت نیازهای اطلاعاتی ۲۱۸ نفر از محققان شاغل در ۳۲ مرکز تحقیقاتی وزارت جهاد کشاورزی انجام شده است. براساس نتایج به دست آمده، این محققان از کتاب ۱۸/۸، نشریات ادواری (مجلات) ۱۸/۵، بانک‌های اطلاعاتی ۱۸/۳ و اینترنت ۱۴/۱ درصد استفاده می‌کنند یا به آنها مراجعه می‌نمایند. ۶۱/۶ درصد از حجم اطلاعات مورد نیاز آنها به زبان انگلیسی و ۳۷/۸ درصد به زبان فارسی است. در مجموع ۸۸/۵ درصد از محققان از اطلاعات برای پیشبرد تحقیق، ۴۲ درصد برای روزآمدسازی اطلاعات، ۱۷ درصد به منظور پیشرفت کار، ۱۲/۴ درصد برای تدریس، ۱۱ درصد برای تألیف و ۲/۳ درصد برای پرکردن اوقات فراغت استفاده می‌کنند. از میان منابع مرجع، چکیده‌نامه‌ها با ۳۸/۸ و مقاله‌نامه‌ها با ۳۶ درصد بیشترین کاربرد را دارند. از نظر اولویت‌بندی منابع اطلاعاتی در تأمین اطلاعات مورد نیاز محققان، بانک‌های اطلاعاتی با ۶۹۸ امتیاز، مجلات با ۶۷۲ امتیاز، کتاب با ۶۶۵ امتیاز و گزارش‌های تحقیقاتی با ۵۹۸ امتیاز، از دیگر منابع اهمیت بیشتری دارند.

کلیدواژه‌ها: نیاز اطلاعاتی، نیازسنجی اطلاعات، جهاد کشاورزی

مقدمه

روبه‌رشد دارد. برطبق یک برآورد آماری، تولید اطلاعات در جهان هر سال ۳۰ درصد افزایش می‌یابد، درحالی‌که نرخ رشد مصرف سالانه اطلاعات فقط ۳ درصد است؛ این بدان معناست که بخش زیادی از اطلاعات تولیدشده بی‌استفاده می‌ماند. اما واقعاً چه کسی به همه اطلاعات موجود نیاز دارد؟ یا در صورت نیاز آیا فرصت کافی برای فراگیری و استفاده از همه آنها را دارد؟

در جامعه امروز، رشد فزاینده اطلاعات بیشتر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را بر آن داشته است تا به‌طور گزینشی دست به تهیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز بزنند. دانشگاه‌ها و مؤسسات تحقیقاتی سراسر جهان با سرعتی روزافزون دانش‌های علمی خود را به شریان اطلاعات وارد می‌کنند. همچنین تعداد استفاده‌کنندگان اطلاعات به‌سبب توسعه و پیشرفت وسایل ارتباطی و شبکه‌های اطلاعاتی (اینترنت و اینترنت) روندی

۱. عضو هیئت علمی مرکز اطلاعات و مدارک علمی وزارت جهاد کشاورزی.

سنجش نیازهای اطلاعاتی^۱ استفاده‌کنندگان، از دغدغه‌های فکری کتابداران و اطلاع‌رسانان بوده و هست. همه تلاش کتابداران مبنی بر گردآوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات چنانچه منطبق با

برطبق یک برآورد آماری، تولید اطلاعات در جهان هر سال ۳۰ درصد افزایش می‌یابد. درحالی‌که نرخ رشد مصرف سالانه اطلاعات فقط ۳ درصد است؛ این بدان معناست که بخش زیادی از اطلاعات تولیدشده بی‌استفاده می‌ماند.

نیازهای واقعی استفاده‌کنندگان نباشد، بیهوده خواهد بود. از این رو شناخت نیازهای اطلاعاتی واقعی جامعه استفاده‌کننده برای مدیران هر مجموعه اطلاعاتی بسیار مهم است. البته تشخیص نیازهای واقعی همیشه هم آسان نیست و حتی در صورت تشخیص درست، باید اطلاعات مورد نظر قابل دسترسی باشد. با این وصف هر اندازه نیازسنجی دقیق‌تر انجام شود، منابع اطلاعاتی مناسب‌تری انتخاب و تهیه می‌شود و نتیجه کار رضایت‌بخش‌تر خواهد بود. براین اساس پژوهش‌هایی که در زمینه نیازسنجی اطلاعات انجام می‌شوند - از جمله پژوهش حاضر - قصد دارند تا با ترسیم شمایی کلی منابع اطلاعاتی موجود و مشخص کردن نیازهای اطلاعاتی محققان، تصمیم‌گیران نظام‌های اطلاعاتی را در زمینه تهیه منابع اطلاعاتی مناسب، یاری کنند.

تعریف مسئله

معاونت آموزش و تحقیقات وزارت جهاد سازندگی

(سابق) دارای ۷۰ مرکز و مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی در سراسر کشور است. از این تعداد ۳۷ مرکز، آموزشی و ۵ مرکز، مؤسسه مادر شناخته شده‌اند. با توجه به موضوع تحقیق حاضر مبنی بر سنجش نیازهای اطلاعاتی محققان مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام وزارت جهاد کشاورزی، مراکز آموزشی که در زمینه برنامه‌ریزی آموزشی محققان و کارکنان فعالیت دارند در جامعه آماری پژوهش حاضر نمی‌گنجد. مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام ۲۸ مرکز هستند و محققان شاغل در این مراکز بر حسب شرایط اقلیمی و گرایش‌های موضوعی در زمینه منابع طبیعی، دام و طیور، شیلات و آبزیان، جنگل و مرتع، آبخیزداری و غیر آن به تحقیق و تفحص می‌پردازند. مراکز و مؤسسات مادر که بیشتر در استان تهران مستقرند از حیث گستره فعالیت‌ها، کثرت محقق، برخورداری از منابع اطلاعاتی غنی و داشتن امکانات پژوهشی، حکم کتابخانه مرکزی را برای ۶۵ مرکز آموزشی و تحقیقاتی دیگر دارند.

چون اطلاعات مهم‌ترین و کلیدی‌ترین عنصر برای هر تحقیق به شمار می‌رود، مرکز اطلاع‌رسانی و خدمات علمی جهادسازندگی، در سال ۱۳۷۲ با هدف گردآوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات به محققان شاغل در مراکز تحقیقاتی یاد شده، فعالیت خود را آغاز کرد. مرکز اطلاع‌رسانی جهاد تاکنون (۱۳۸۰) با فراهم‌آوری منابع اطلاعاتی قابل توجه‌ای از جمله اشتراک بیش از ۳۰۰ عنوان مجله تخصصی (هسته)، بانک‌های اطلاعاتی، پروانه‌های ثبت اختراع آمریکا، کتاب‌های تخصصی مرجع و غیرمرجع، فراهم‌کردن امکان دسترسی به شبکه‌های اطلاعاتی داخلی (اینترنت) و شبکه جهانی (اینترنت) برای محققان، توانسته است نقشی مهم برای رفع نیازهای اطلاعاتی محققان ایفا نماید.

1. Information Needs
2. U.S. Patents

زمینه نیازها و مصارف اطلاعاتی به صورت یک پدیده جهانی درآمد و به کشورهای دیگر سرایت کرد. در این زمینه لاین و گراوری^۱ عقیده دارند نخستین گام برای رفع مشکلات اطلاعاتی دانشمندان، محققان و مهندسان درک و تحلیل نیازهای اطلاعاتی آنهاست. به نظر آنها مشکلات اطلاعاتی این محققان باید از دو جنبه مدنظر فرار گیرد:

۱. عواملی که باعث تفاوت و گوناگونی نیازهای اطلاعاتی می شود.

۲. انواع نیازهای اطلاعاتی (۱).

مروری بر تحقیقات انجام شده در زمینه نیازهای اطلاعاتی نشان می دهد تا ۱۹۸۵ این پژوهش ها بیشتر روی نیسازهای اطلاعاتی گروه های مهندسان و دانشمندان علوم و فناوری متمرکز بوده است، اما در سال های اخیر بررسی نیازهای اطلاعاتی در دیگر حوزه ها نظیر پزشکی، زیست شناسی و علوم انسانی نیز انجام شده است (۲: ۱۰-۱۲).

یافته های پژوهش و تجزیه و تحلیل آنها

یافته های پژوهش حاضر بر اساس داده های موجود در ۲۱۸ نسخه پرسشنامه تکمیل شده توسط کارشناسان جهادی (محققان) که در مراکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام وزارت جهادسازندگی به تحقیق و پژوهش می پردازند، بنا شده است. چون مهم ترین عامل برای انجام هر پژوهش دستیابی به اطلاعات لازم است، مرکز اطلاع رسانی و خدمات علمی جهاد با هدف تهیه و تأمین اطلاعات مورد نیاز محققان در سال ۱۳۷۲ فعالیت خود را آغاز کرد. علاوه بر این هر یک از مراکز تحقیقاتی مورد نظر دارای کتابخانه یا نهاد اطلاع رسانی هستند که مهم ترین وظیفه شان مرتفع ساختن نیازهای اطلاعاتی محققان تحت پوشش است. نهادهای اطلاع رسانی مورد نظر برای فراهم آوری اطلاعات مورد

سالانه مقدار زیادی از وقت متخصصان اطلاع رسانی شاغل در مراکز اطلاع رسانی جهاد و نهادهای اطلاع رسانی مستقر در مراکز تحقیقاتی مورد نظر، و همچنین رقم بالایی از بودجه های ارزی و ریالی، صرف تهیه و تأمین اطلاعات مورد نیاز محققان می شود. به همین دلیل برای جلوگیری از به معدر رفتن چنین سرمایه ای و ارزیابی دقیق سرمایه گذاری های انجام شده، پژوهش حاضر در راستای سیاست های اطلاع رسانی موجود و کسب آگاهی لازم از توانمندی ها و امکانات موجود انجام می شود. نتایج این تحقیق می تواند مسئولان و مدیران اطلاع رسانی را در اتخاذ سیاست درست و برنامه ریزی مناسب، یاری رساند.

پیشینه پژوهش

نخستین بررسی های انجام شده در زمینه نیازهای اطلاعاتی، به دهه ۱۹۵۰ در آمریکا باز می گردد. پس از پایان یافتن جنگ جهانی دوم به علت افزایش اطلاعات در زمینه علوم و فناوری، مطالعه روی نیازهای اطلاعاتی و کاربرد اطلاعات نیز رو به افزایش نهاد. از سال ۱۹۶۶ تحقیقات مربوط به نیازهای اطلاعاتی و استفاده از منابع اطلاعاتی در مجله علوم و فناوری انتشار یافت. سینزل^۲ در سال ۱۹۶۶ با مروری بر مطالعات استفاده کنندگان چنین نتیجه گیری می کند:

"هر چند مطالعات نیازهای اطلاعاتی کاربران هنوز به اهداف خود نرسیده است، لیکن به نظر می رسد پایان ۱۹۶۳ نقطه عطفی برای تحقیقات تجربی نیازهای اطلاعاتی دانشمندان و مهندسان باشد" (۲: ۱۰-۱۲).

در ۱۹۷۰ شاهد تلاش کشورهای دیگر برای بررسی نیازهای اطلاعاتی و استفاده از منابع اطلاعاتی در علوم و فناوری بودیم، گرچه هنوز (در دهه ۷۰) دانشمندان، مهندسان و محققان علوم و فناوری معتقد بودند که اطلاعات مورد نیاز آنها یا وجود ندارد و یا اگر وجود داشته باشد ناکافی است. به همین دلیل تحقیقات در

1. Menzel

2. Line & Gravely

شکل، زبان و قالب اطلاعاتی مشخص می‌سازد. همچنین نقاط ضعف و قوت منابع موجود و نحوه ارائه خدمات اطلاع‌رسانی در قالب یافته‌های پژوهش نشان داده شده است.

نیاز استفاده‌کنندگان می‌توانند با مرکز اطلاع‌رسانی هماهنگی‌های لازم را به عمل آورند. یافته‌های پژوهش که در قالب جداول آمده است، ضمن نشان دادن نیازهای اطلاعاتی محققان، اهمیت منابع اطلاعاتی را از لحاظ

جدول ۱. رتبه و حوزه فعالیت‌های تحقیقاتی محققان

نام مراکز تحقیقاتی	زمینه‌های تحقیقی محققان													مجموع پاسخهای دریافتی	
	علوم دامی	دامپزشکی	کشاورزی	آبخیزداری	زمن شناسی	علوم گیاهی	اصلاح نباتات	جغرافیا	مدیریت منابع طبیعی	حشر شناسی	اقتصاد علوم اجتماعی	اکولوژی	تجربی		میکروبیولوژی
گلستان	۶	۳	۲				۱								۴
خوزستان	۲	۲				۱					۱				۴
سرم‌سازی رازی (کرج)		۲	۷								۱	۱	۱	۳	۱۲
مرکزی (اراک)	۲	۲	۲			۱					۱				۱۳
آذربایجان شرقی	۲					۲	۱				۱	۱			۱۳
آذربایجان غربی	۱	۳	۲			۱		۲							۱۱
فارس	۲	۱				۲		۱			۱				۱۱
خراسان	۱	۲						۱							۱۰
کرمان							۱								۱۰
کهگیلویه و بویراحمد	۲	۲	۲								۳				۱۰
آبخیزداری (تهران)	۱		۵	۲											۹
یزد	۱	۳	۱			۱	۱	۱							۹
خجیر (تهران)	۱	۲	۲			۱									۹
مازندران	۲					۱									۹
سنگل‌ها و مراتع (تهران)						۱	۳	۱	۱	۱					۸
لرستان	۱					۱		۱	۱						۷
کردستان	۲	۱				۱									۶
گیلان	۳					۲									۶
سیستان و بلوچستان	۱							۱							۵
قم	۳							۱							۵
کرمانشاه	۱							۱							۵
ایلام	۳	۱													۴
سمنان	۱	۱													۲
هرمزگان						۲									۲
همدان	۳														۲
اردبیل	۱														۱
مجموع	۳۳	۳۵	۲۴	۱۸	۱۳	۱۲	۶	۶	۷	۸	۵	۲	۳	۴	۲۱۸

جدول ۳. موارد استفاده از اطلاعات بر اساس نظر محققان

تعداد	درصد	موارد استفاده
۱۹۳	۸۸/۵	تحقیق
۹۹	۲۲	روزآمد سازی
۳۷	۱۶/۹۷	پیشرفت کاری
۲۷	۱۲/۴۸	تدریس
۲۴	۱۱	تألیف
۵	۲/۲۹	برگردن لوقات فراغت

اطلاعات مندرج در جدول ۳ حاکی از موارد استفاده از اطلاعات توسط محققان است. با توجه به اینکه هر پاسخ‌دهنده (محقق) مجاز به انتخاب بیش از یک گزینه بوده است؛ درصدها نسبت به کل پاسخ‌دهندگان هر مرکز محاسبه شده است. بر این اساس از مجموع پاسخ‌دهندگان (۲۱۸ نفر) ۱۹۳ نفر (۸۸/۵ درصد) تحقیق را مهم‌ترین عامل استفاده از اطلاعات ذکر کرده‌اند. در نتیجه تحقیق رتبه نخست را داراست. استفاده از اطلاعات برای روزآمد نگه داشتن اطلاعات با فراوانی ۹۹ نفر از کل پاسخ‌دهندگان (۴۴ درصد) رتبه دوم را به خود اختصاص داده است. ۲۷ نفر (۱۲/۳۸ درصد) استفاده از اطلاعات را برای تدریس ذکر کرده‌اند. کاربرد اطلاعات به منظور پیشرفت کاری با ۳۷ نفر (۱۶/۹۷ درصد) در رتبه بعدی قرار می‌گیرد. ۲۴ نفر (۱۱ درصد) از پاسخ‌دهندگان به استفاده از اطلاعات برای تألیف اشاره کرده‌اند. کاربرد اطلاعات برای برگردن اوقات فراغت با مجموع ۵ نفر از میان ۲۱۸ نفر و کسب اطلاعات به‌شمار می‌رود.

بر اساس اطلاعات مندرج در جدول ۴، کتاب پر استفاده‌ترین منبع اطلاعاتی محققان با ۱۶۶ مورد استفاده و ۱۸/۷ درصد از مجموع‌نهایی ۸۸۵ است و در رتبه نخست قرار دارد. مجلات با ۱۶۲ مورد و ۱۸/۵۳ درصد در جایگاه دوم و بانک‌های اطلاعاتی با ۱۶۳ مورد (۱۸/۲۸ درصد) در مکان سوم جای دارد. گزارش‌های تحقیقاتی با ۱۲۹ مورد (۱۶/۸۲ درصد)،

در ستون نخست جدول ۱، نام مراکز تحقیقاتی که پرسشنامه‌ها را تکمیل و عودت داده‌اند، ذکر شده است و ذیل ستون زمینه‌های تحقیقی محققان، عنوان ۱۵ زمینه تحقیقی که دست کم ۳ پاسخ‌دشته‌اند آمده است. رشته‌هایی که کمتر از ۳ نفر پاسخ‌دهنده داشته‌اند در ستون دیگر رشته‌ها آمده است که در مجموع ۲۵ نفر زمینه‌های متفرقه غیر از ۱۵ زمینه یادشده را علامت زده‌اند. همچنین در ستون آخر عمودی تعداد پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه مشخص شده که به ترتیب از بالاترین فراوانی (استان گلستان با ۱۶ پاسخ‌دهنده) تا پایین‌ترین ردیف (استان اردبیل با ۱ پاسخ‌دهنده) تنظیم شده است. قابل ذکر است از مجموع ۳۰۰ محقق که در ۳۲ مرکز و مؤسسه تحقیقاتی مورد نظر در تهران و شهرستان‌ها فعالیت می‌کنند، تعداد ۲۱۸ نفر از ۲۶ مرکز یعنی ۷۲/۶۷ درصد از محققان نسبت به تکمیل و عودت پرسشنامه‌ها اقدام کرده‌اند. بنابراین پژوهش حاضر، بر مبنای ۲۱۸ پرسشنامه دریافتی انجام شده است.

با توجه به اطلاعات جدول ۳، از میان رشته‌های تحصیلی محققان رشته علوم دامی (دامپروری) با فراوانی ۳۵ (۱۶/۱ درصد) با بیشترین تعداد در رتبه نخست قرار دارند. رشته جنگل و مرتع با فراوانی ۳۳ (۱۵/۱۳ درصد) در رتبه دوم و رشته دامپزشکی با فراوانی ۲۴ (۱۱ درصد) در جایگاه سوم قرار دارد.

همان‌گونه که در جدول ۲ آمده است از مجموع ۲۱۸ محقق مورد نظر در این پژوهش، ۲۹ نفر (۱۳/۳ درصد) کارشناس و ۱۲۹ نفر (۵۹/۱۷ درصد) کارشناس ارشد هستند و ۴۰ نفر (۱۸/۳۴ درصد) دکترا دارند.

جدول ۲. توزیع فراوانی میزان تحصیلات محققان مراکز تحقیقاتی

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
کارشناس	۲۹	۲۲/۵
کارشناس ارشد	۱۲۹	۵۹/۱۶
دکترا	۴۰	۱۸/۳۴
مجموع	۲۱۸	۱۰۰

اینترنِت با ۱۲۵ مورد (۱/۱۴ درصد)، پایان‌نامه‌ها با ۲۲ مورد (۲/۷۴)، روزنامه‌ها با ۳۸ مورد (۴/۲۹)، پست با ۲۴ مورد (۲/۷) به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

جدول ۴. میزان استفاده محققان از منابع اطلاعاتی

منابع اطلاعاتی	تعداد	درصد
کتاب	۱۶۶	۱۸/۷۶
نشریات ادواری (مجلات)	۱۶۲	۱۸/۵۳
بانک‌های اطلاعاتی	۱۶۳	۱۸/۲۸
گزارش‌های تحقیقاتی	۱۲۹	۱۶/۸۲
اینترنِت	۱۲۵	۱۴/۱
پایان‌نامه	۲۲	۲/۷۴
روزنامه	۳۸	۴/۲۹
پروانه ثبت اختراع (پتنت)	۲۴	۲/۷
دیگر منابع	۱۴	۱/۵۸
مجموع	۸۸۵	۱۰۰

انگلیسی‌ست که با فراوانی ۱۸۹ مورد، ۶۱/۵۶ درصد از کل اطلاعات مورد استفاده آنها را شامل می‌شود. اطلاعات مورد استفاده به زبان فارسی با فراوانی ۱۱۶ و ۳۷/۷۸ درصد از کل موارد استفاده در جایگاه دوم قرار دارد. همچنین یک نفر از محققان از منابع فرانسوی استفاده می‌کند و درباره زبان‌های دیگر نیز فقط به یک مورد اشاره شده است که زبان ترکی استانبولی‌ست. بنابراین زبان‌های غیر از انگلیسی و فارسی چندان مورد توجه محققان نیست و با توجه به اهمیت زبان انگلیسی که زبان علمی و بین‌المللی‌ست، بیشتر منابع اطلاعاتی مورد نیاز محققان را منابع انگلیسی زبان در بر می‌گیرد.

نتایج به‌دست آمده از پژوهش حاضر

بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های موجود در ۲۱۸ پرسشنامه تکمیل شده توسط محققان، علاوه بر مواردی که تاکنون ذکر شده، اطلاعات قابل توجه دیگری نیز به‌دست آمده است که به‌طور خلاصه ارائه می‌گردد. در این باره به‌منظور جلوگیری از طولانی شدن کلام، از درج جدول‌های مربوط به آنها خودداری و فقط به توضیح نتایج به‌دست آمده بسنده می‌شود.

- درباره روش یا شیوه کسب اطلاعات مورد نیاز از سوی محققان، مطالعه منابع اطلاعاتی با ۲۰۸ مورد (۹۵/۴ درصد) در جایگاه نخست قرار دارد. همچنین روش جستجو در بانک‌های اطلاعاتی، اینترنِت و... با ۱۷۸ مورد (۸۱/۶۵ درصد) در رتبه دوم؛ مشورت با متخصصان و صاحب‌نظران با ۱۰۴ مورد (۴۷/۷) درصد؛ در درجه سوم و شرکت در همایش‌ها و سمینارها و غیر آن با ۹۲ مورد (۴۲/۲ درصد) در جای چهارم قرار می‌گیرد.

- درباره شکل (فرمت) اطلاعات مورد استفاده، ۸۲ نفر از محققان (۳۷/۶۱ درصد) از اطلاعات چاپی (مکتوب) بیشتر استفاده می‌کنند. ۵۲ نفر (۲۴/۷۸ درصد) بیشتر از اطلاعات غیر چاپی (دیجیتالی) و ۸۲ نفر (۳۷/۶۱ درصد) از هر دو شکل اطلاعات به نسبت مساوی استفاده می‌کنند.

با توجه به اهمیت منابع اطلاعاتی برای محققان از آنها خواسته شد تا به ترتیب اولویت، منابع اطلاعاتی را از ۱ تا ۹ شماره‌گذاری کنند. در این زمینه نتایج زیر به‌دست آمد.

۱. بانک‌های اطلاعاتی
۲. نشریات ادواری (مجلات)
۳. کتاب‌ها
۴. گزارش‌های تحقیقاتی
۵. اینترنِت
۶. پایان‌نامه‌ها
۷. روزنامه‌ها
۸. پروانه‌های ثبت اختراع (پتنت)
۹. دیگر منابع

جدول ۶. میزان استفاده محققان از منابع اطلاعاتی برحسب زبان

منابع اطلاعاتی	تعداد	درصد
فارسی	۱۱۶	۳۷/۷۸
انگلیسی	۱۸۹	۶۱/۵۶
فرانسه	۱	۰/۲
دیگر زبان‌ها	۱	۰/۲

همان‌گونه که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، منابع اطلاعاتی مورد استفاده محققان بیشتر به زبان

نفر (۱/۸۵ درصد) از ماماها^۳ ۳ نفر (۱/۸۵ درصد) از الزویر^۶ و ۳ نفر (۱/۸۵ درصد) از کاب^۷ و ۲۷ نفر (۲۹ درصد) از سایت‌های دیگر (متفرقه) استفاده می‌کنند.

- ۱۶۱ نفر از محققان (۷۳/۸ درصد) برای تهیه اطلاعات مورد نیاز خود به کتابخانه مرکز یا مؤسسه تابعه (اداره) مراجعه و به عنوان یکی از محل‌های تأمین اطلاعات به آن اشاره کرده‌اند؛ ۱۳۴ نفر (۶۱/۵ درصد) از مرکز اطلاع‌رسانی جهاد؛ ۷۴ نفر (۳۳/۹ درصد) از کتابخانه شخصی (مستزل)؛ ۲۹ نفر (۱۳/۳ درصد) از کتابخانه‌های دانشگاهی و ۷ نفر (۳/۲۱ درصد) از کتابخانه‌های متفرقه استفاده می‌کنند.

- در زمینه چگونگی درخواست اطلاعات، ۱۲۸ نفر (۶۷/۸۹ درصد) از طریق مراجعه حضوری، ۱۱۳ نفر (۵۱/۸۳ درصد) از طریق مکاتبه با کتابخانه‌ها؛ ۴۵ نفر (۲۰/۶۴ درصد) به وسیله تلفن؛ ۲۵ نفر (۱۱/۲۷ درصد) با استفاده از فاکس؛ ۶۴ نفر (۲۹/۳۶ درصد) به وسیله پست الکترونیکی و ۳ نفر (۱/۴ درصد) برای به دست آوردن اطلاعات از دیگر وسایل استفاده می‌کنند.

- ۸۲ نفر از پاسخ‌دهندگان (۴۱/۸۲ درصد) نحوه ارائه خدمات اطلاع‌رسانی مرکز اطلاع‌رسانی جهاد را خوب توصیف کرده‌اند و ۶۸ نفر (۳۴/۷ درصد) این خدمات را متوسط؛ ۳۵ نفر (۱۷/۸ درصد) آن را ضعیف و ۱۱ نفر (۵/۶ درصد) خدمات مذکور را خیلی ضعیف ارزیابی کرده‌اند. تاریخ دریافت: ۸۰/۹/۱۱

مآخذ

۱. بابایی، محمود. نیازسنجی اطلاعات. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران، ۱۳۷۸.
۲. مزینانی، علی. بررسی نیازها و کاربردهای اطلاعات در جوامع آموزش و پژوهش. فصلنامه پیام کتابخانه، دوره هفتم، ۲ (تابستان ۱۳۷۶): ۱۰-۱۲.

- در زمینه استفاده از منابع مرجع، از مجموع ۲۹۱ مراجعه، ۵۵ مورد (۱۸/۹ درصد) مراجعه به واژه‌نامه‌ها و دایرةالمعارف‌ها؛ ۸ مورد (۲/۷۵ درصد) مراجعه به اصطلاحنامه‌ها (تزاروس)؛ ۱۱۳ مورد (۳۸/۸۳ درصد) مراجعه به چکیده‌نامه‌ها؛ ۱۰۵ مورد (۳۶/۱ درصد) مقاله‌نامه‌ها و ۱۰ مورد (۳/۲۴ درصد) مراجعه به دیگر منابع اطلاعاتی است.

- برای تهیه پیشینه پژوهش از مجموع ۸۱۰ مورد مراجعه به منابع اطلاعاتی مختلف، ۱۷۴ مورد (۲۱/۴۸ درصد) به مقالات مجلات؛ ۱۲۹ مورد (۱۸/۳۹ درصد) کتاب‌ها؛ ۱۶۰ مورد (۱۹/۷۵ درصد) بانک‌های اطلاعاتی؛ ۱۳۶ مورد (۱۶/۷۹ درصد) اینترنت؛ ۹۰ مورد (۱۱/۱ درصد) پایان‌نامه‌ها و ۱۰۱ مورد (۱۲/۲۷ درصد) مربوط به گزارش‌های تحقیقاتی است.

- از مجموع ۲۱۸ محقق، ۶۸ نفر (۳۱/۲ درصد) عضو مجامع علمی داخلی یا بین‌المللی هستند و ۱۵۰ نفر (۶۸/۸ درصد) هیچ عضویتی در مجامع یاد شده ندارند. همچنین ۷۱ نفر از محققان (۳۲/۵۷ درصد) انتشارات مجامع علمی داخلی و بین‌المللی را دریافت می‌کنند و ۱۲۷ نفر از آنها (۶۷/۲۳ درصد) هیچ نشریه‌ای از مجامع و انجمن‌های یاد شده دریافت نمی‌کنند.

- ۹۱ نفر (۴۱/۷ درصد) از محققان نقش اینترنت در تأمین اطلاعات را زیاد توصیف کرده‌اند؛ ۵۹ نفر (۲۷/۱ درصد) نقش آن را کم؛ ۳۴ نفر (۱۵/۶ درصد) نقش آن را خیلی کم و ۳۴ نفر (۱۵/۶ درصد) نقش اینترنت را هیچ ذکر کرده‌اند همچنین ۸۲ نفر (۳۷/۶ درصد) از محققان روزانه کمتر از یک ساعت، ۳۲ نفر (۱۴/۷ درصد) یک تا دو ساعت؛ ۵ نفر (۲/۳ درصد) دو تا سه ساعت و ۲ نفر (۰/۹۲ درصد) روزانه سه تا چهار ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند. علاوه بر این، از مجموع پاسخ‌دهندگان، ۱۶۲ نفر از سایت‌های مختلف اینترنت استفاده کرده‌اند که از این میان ۲۸ نفر (۲۹/۶۲ درصد) از یاهو^۱، ۴۱ نفر (۲۵/۳ درصد) از گوگل^۲، ۱۰ نفر (۶/۲ درصد) از آلتاویستا^۳، ۴ نفر (۲/۴۷ درصد) از فالو^۴، ۳

1. Yahoo
2. Google
3. Altavista
4. FAO
5. Mame
6. Elsevier
7. CAB